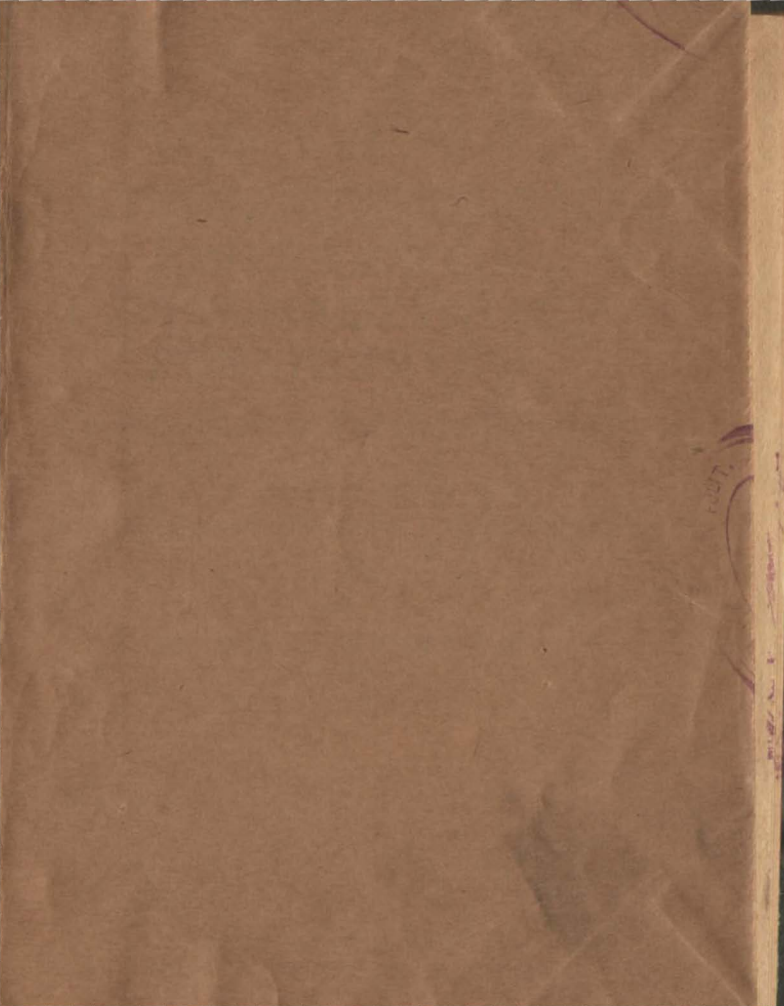

Wydz. Bibl. Prawnicza

1806168886

U S T A W Y O STOWARZYSZENIACH, ZWIĄZKACH I ZGROMADZENIACH PUBLICZNYCH

Obowiązujące w Państwie Polskiem

z uwzględnieniem
najważniejszych dekrétów i rozporządzeń

zebrał

Dr. EMIL BREITER

Adwokat

XII 354

Inv. 6602.

WARSZAWA 1924
NAKŁADEM KSIĘGARNI F. HOESICKA

42

(60)

DRUKARNIA NARODOWA W KRAKOWIE

D E K R E T

z 3 stycznia 1919 r. o Stowarzyszeniach

(obowiązuje w dawnej Kongresówce).

Wobec konieczności natychmiastowego uregulowania sprawy rejestracji stowarzyszeń i związków, zarządzam, co następuje:

Art. 1.

Rejestrację stowarzyszeń i związków, podlegających postanowieniom tymczasowych przepisów o stowarzyszeniach i związkach z dnia 4/17 marca 1906 r., wykonywać ma Ministerstwo Spraw Wewnętrznych.

Art. 2.

Do czasu wydania w drodze ustawodawczej prawa o stowarzyszeniach i związkach, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych kierować się będzie przepisami tymczasowymi z 4/17 marca 1906 r. ze zmianami, wynikającymi z niniejszego dekretu.

Art. 3.

Uchyla się moc obowiązująca art. 13, 14, 15, 16, 37, 38, 39, 40 przepisów tymczasowych z dnia 4/17 marca 1906 r.

Art. 4.

Podania o wciągnięcie do rejestru stowarzyszeń i związków mogą być składane bądź bezpośrednio do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, bądź do miejscowych państwowych urzędów administracyjnych, które to urzędy winny złożone podania bez zwłoki przedkładać Ministerstwu Spraw Wewnętrznych.

Art. 5.

Stowarzyszenia i związki, które powstały przed wydaniem niniejszego dekretu, powinny w przeciągu miesiąca od daty ogłoszenia niniejszego dekretu przedłożyć miejscowym państwowym urzędom administracyjnym wiadomości, wymagane w artykułach 18, 21, 31, 32 przepisów tymczasowych z dnia 4/17 marca 1906 r.

Art. 6.

Upoważnia się Ministra Spraw Wewnętrznych do przekazywania według swego uznania prawa rejestracji stowarzyszeń i związków miejscowym władzom administracyjnym.

Art. 7.

Przepisy, sprzeczne z niniejszym dekretem, tracą moc obowiązującą.

Art. 8.

Minister Spraw Wewnętrznych wyda przepisy wykonawcze do niniejszego dekretu.

ROZPORZĄDZENIE

Ministra Spraw Wewnętrznych w przedmiocie ogłoszenia przepisów tymczasowych o stowarzyszeniach i związkach.

Na zasadzie art. 2 dekretu Naczelnika Państwa o stowarzyszeniach z dnia 3 stycznia 1919 r. (Dz. Pr. nr. 3, z dnia 8 stycznia 1919 r.) zarządzam ogłoszenie przepisów tymczasowych o stowarzyszeniach i związkach z dnia 4/17 marca 1919 r. ze zmianami wynikającymi z wspomnianego dekretu.

PRZEPISY TYMCZASOWE

o stowarzyszeniach i związkach.

Art. 1.

Stowarzyszeniem według rozumienia przepisów niniejszych, jest zrzeszenie kilku osób, które, nie mając na względzie osiągnięcia dla siebie zysków z prowadzenia jakiegokolwiek przedsiębiorstwa, obrały za przedmiot działalności wspólnej jakiś cel określony, a związkiem, — połączenie dwóch lub kilku takich stowarzyszeń, chociażby za pośrednictwem osób upoważnionych.

Art. 2.

Stowarzyszenia i związki można zakładać bez uzyskania na to pozwolenia władz rządowych, z zachowaniem przepisów, wyłuszczonych w artykułach poniższych.

Art. 3.

Stowarzyszenia, zakładające oddziały, jak również związki stowarzyszeń powinny mieć statut i podlegają przepisom, wyłuszczonym w art. 6—8 i 21—40.

Minister Spraw Wewnętrznych ma prawo w każdym czasie, według swego uznania, zamykać stowarzyszenia, posiadające oddziały, a także związki, je-

żeli działalność tych stowarzyszeń i związków uzna za grożącą spokojowi i bezpieczeństwu publicznemu.

Art. 4.

Mocy przepisów niniejszych nie podlegają:

- 1) związki i stowarzyszenia, mające zadania religijne i
- 2) stowarzyszenia, zakładane za pozwoleniem zwierzchności naukowej przez młodzież, kształcącą się w zakładach naukowych, w swem gronie.

Art. 5.

Osoby pragnące założyć stowarzyszenie lub związek na zasadach, nieodpowiadających przepisom niniejszym, powinny przedstawić projekt stanu stowarzyszenia lub związku odpowiedniemu Ministrowi do zatwierdzenia w drodze właściwej.

Art. 6.

Nie wolno zakładać stowarzyszeń:

- 1) zmierzających do celów przeciwnych moralności publicznej, zabronionych przez ustawy karne, albo grożących spokojowi i bezpieczeństwu publicznemu i
- 2) podlegających zarządowi instytucji lub osób, przebywających zagranicą, o ile stowarzyszenia te mają jakieś zadanie polityczne.

Art. 7.

Niepełnoletni, a także uczniowie niższych i średnich zakładów naukowych nie mogą ani zakładać

stowarzyszeń, ani do nich należeć. Uczniowie wyższych zakładów naukowych mogą być dopuszczani do udziału w takich stowarzyszeniach tylko na zasadach, specjalnie wyszczególnionych w ustawach odpowiednich zakładów naukowych.

Art. 8.

Osoby pełniące służbę w wojsku lub w marynarce wojennej, podlegają co do zakładania stowarzyszeń i udziału w nich przepisom, wyłuszczonej w ustawach wojskowych.

Art. 9.

Osoby, będące w służbie, chociażby nieetatowej w instytucjach rządowych lub na kolejach rządowych i prywatnych, albo w przedsiębiorstwach telefonowych użyteczności publicznej, mogą zakładać w swem gronie stowarzyszenia dla celów dobroczynnych lub dla zadośćuczynienia swoim potrzebom duchowym i materialnym, nie inaczej wszakże, jak na zasadzie statutu, zatwierdzonego przez zwierzchność. Ministrowie określają, kto ze zwierzchników w instytucjach rządowych, na kolejach rządowych i prywatnych i w przedsiębiorstwach telefonowych użyteczności publicznej ma zatwierdzać wymienione statuty, a także dają tym osobom wskazówki w tym przedmiocie dla nich obowiązujące. Statuty stowarzyszeń, do których należą urzędnicy rozmaitych dykasterji, podlegają zatwierdzeniu przez porozumienie się odpowiednich Ministrów.

Art. 10.

Wymienione w art. 9 niniejszych przepisów stowarzyszenia nie powinny w działalności swej zmierzać do celów politycznych lub niezgodnych z wymaganiami służby, ze stosunkami służbowymi i z istniejącym trybem i warunkami służby. Nie wolno wymienionym stowarzyszeniom łączyć się w związki.

Art. 11.

Minister może zamknąć wymienione w art. 9 niniejszych przepisów stowarzyszenia, jeśli uzna, że działalność ich uchyliła się od ich statutu. Zwierzchnicy (art. 9) mają prawo w takich wypadkach zawieszać własną władzą działania stowarzyszenia do czasu rozstrzygnięcia sprawy przez Ministra. Zamknięcie stowarzyszeń, do których wchodziły urzędnicy rozmaitych dykasteryj, zależy od porozumienia odpowiednich Ministrów.

Art. 12.

Osobom, wymienionym w art. 9 niniejszych przepisów, ich zwierzchnicy (art. 9) mogą zabronić zakładania stowarzyszeń poza ich środowiskiem i udziału w takich stowarzyszeniach, o ile uznają to za niezgodne z wymaganiami służby.

Art. 13.

Uchylony.

Art. 14.

Uchylony.

Art. 15.

Uchylony.

Art. 16.

Uchylony.

Art. 17.

Osoby, pragnące założyć stowarzyszenie, powinny o tem przedstawić zawiadomienie na piśmie do Ministerstwa Spraw wewnętrznych za pośrednictwem miejscowego państwowego urzędu administracyjnego. Jeżeli w przeciągu dwóch tygodni od otrzymania przez urząd zawiadomienia, nie będzie osobom, które je złożyły, zakomunikowana przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych decyzja odmowna, wraz z dokładnem wyszczególnieniem przyczyn odmowy, to stowarzyszenie może rozpocząć czynności.

Art. 18.

W zamiadomieniu (art. 17) należy wymienić: 1) cel stowarzyszenia, 2) imiona, nazwiska i miejsce zamieszkania założycieli, 3) teren działalności, 4) sposób wyboru osoby zarządzającej stowarzyszeniem, a jeśli ma być wybrany zarząd, to sposób jego wyboru i uzupełnienia, a także miejsce, gdzie ma się znajdować zarząd, albo osoba zarządzająca i 5) sposób występowania i występowania członków.

Art. 19.

O zamierzonej zmianie wymienionych w punktach 1, 3, 4 i 5 poprzedniego (18) artykułu warunków działalności stowarzyszenia należy składać zawiadomienie w drodze wskazanej w art. 17 niniejszych przepisów.

Art. 20.

Prawo nabywania i sprzedawania nieruchomości, gromadzenia kapitałów, zawierania umów, przyjmowania zobowiązań, jak również dochodzenia i odpowiadania przed sądem przysługuje tylko tym stowarzyszeniom, które zostały wciągnięte do rejestru w drodze przepisanej, na podstawie własnego statutu.

Art. 21.

W statucie (art. 20) mają być wymienione: 1) nazwa stowarzyszenia, cel jego, teren i sposoby działalności, 2) imiona, nazwiska i miejsce zamieszkania założycieli, 3) sposób wstępowania i występowania członków, 4) wysokość składek członkowskich i sposób ich wpłacania, 5) skład zarządu, sposób jego wyboru i uzupełnienia, zakres jego kompetencji, a także miejsce, gdzie ma przebywać, 6) czas i sposób zwołania zgromadzenia walnego członków i zakres jego kompetencji, 7) sposób prowadzenia rachunkowości i sposób zmiany statutu.

Art. 22.

Zawiadomienie o zamiarze założenia stowarzyszenia, podlegającego wciągnięciu do rejestru (art. 17 i 20), składają założyciele w miejscowym państwowym urzędzie administracyjnym wraz z poświadczeniem rejentalnem swej zdolności prawnej i autentyczności podpisów i załączają dwa poświadczone przez siebie egzemplarze statutu i pieniądze niezbędne na wydrukowanie ogłoszeń o powstaniu stowarzyszenia.

Art. 23.

Projekt statutu stowarzyszenia, podlegającego wciągnięciu do rejestru, powinien być złożony za pośrednictwem miejscowego państwowego urzędu administracyjnego do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Minister Spraw Wewnętrznych rozpatrzy statut w ciągu miesiąca od czasu założenia do miejscowego państwowego urzędu administracyjnego zawiadomienia z załączonym projektem statutu (art. 22). Ministerstwo pozwala na wciągnięcie lub odmawia. W pierwszym wypadku zarejestrowanie następuje przez wciągnięcie stowarzyszenia do rejestru, prowadzonego przez Ministerstwo. Stowarzyszenie może korzystać z praw, wyszczególnionych w jego statucie, dopiero od czasu wciągnięcia go do wymienionego rejestru. Formę rejestru stowarzyszeń ustanawia Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości.

Art. 24.

Po wciągnięciu stowarzyszenia do rejestru na obydwóch, przedstawionych przez założycieli egzemplarzach statutu (art. 22) ma być zrobiona odpowiednia wzmianka, podpisana przez Ministra Spraw Wewnętrznych i jeden egzemplarz będzie zwrócony patentom.

Art. 25.

O wciągnięciu stowarzyszenia do rejestru Ministerstwo Spraw Wewnętrznych posyła wzmianki do wydrukowania w drodze przepisanej w organach urzędowych, wyznaczonych do tego przez Ministra Spraw

Wewnętrznych. Wzory wymienionych wzmianek ustali Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości.

Art. 26.

Z rejestru Ministerstwo Spraw Wewnętrznych wydaje w razie potrzeby informacje instytucjom rządowym, a także osobom urzędowym lub prywatnym na skutek ich prośb i żądań o to.

Art. 27.

W razie zamierzonej zmiany sposobu uzupełnienia składu zarządu stowarzyszenia, wciągniętego do rejestru, ma być o tem złożone zawiadomienie w drodze, wskazanej w art. 17 niniejszych przepisów. Wszelka inna zmiana przepisów statutu wymaga nowego wciągnięcia do rejestru.

Art. 28.

Stowarzyszenia wskazane w art. 20 niniejszych przepisów, mają prawo z zachowaniem obowiązujących w tym względzie przepisów prawnych, zgodnie z zadaniami stowarzyszenia, otwierać osobne instytucje i przedsiębiorstwa, urządzać odczyty, przedstawienia, koncerty, kiermasze, zbieranie ofiar itp.

Art. 29.

Jeżeli w statucie stowarzyszenia nie wskazano, jak ma być użyty jego majątek w razie zamknięcia, to po zamknięciu stowarzyszenia majątek, jaki pozostanie po spłaceniu długów, przechodzi do rozporządzenia rządu dla zużytkowania go na cele, najbliższe zada-

niom stowarzyszenia. Jeżeli zaś majątek stowarzyszenia służył osobistej wygodzie i pożytkowi członków i zgromadzenie walne nie ofiarowało go na żaden cel dobroczynny, to po zamknięciu stowarzyszenia pozostały po spłaceniu jego długu majątek podzielony będzie na równe części pomiędzy członków stowarzyszenia, stanowiących skład jego w chwili zamknięcia.

Art. 30.

Zgromadzenia publiczne, urządzane przez stowarzyszenia, ulegają przepisom obowiązującym o zgromadzeniach.

Art. 31.

Osoby zarządzające, albo zarząd stowarzyszenia, natychmiast po wyborze powinny zawiadomić o tem piśmiennie miejscowy państwowy urząd administracyjny lub też naczelnika policji miejscowej, załączając listę osób zarządzających lub członków zarządu.

Art. 32.

Osoby zarządzające, albo zarząd, powinny natychmiast zawiadomić miejscowy państwowy urząd administracyjny, albo też naczelnika policji miejscowej o każdej zmianie w składzie osób zarządzających lub zarządzie stowarzyszenia, o otwarciu lub zamknięciu oddziałów i o zamknięciu samego stowarzyszenia.

Art. 33.

O zamknięciu stowarzyszenia, które w działalności swojej wykroczy przeciwko art. 6—8, 10, 19, 31 i 32 niniejszych przepisów, a także stowarzyszeń,

które się uchylają od wskazanych w statutach (art. 10 i 23) i zawiadomienia (art. 18) warunków działalności i takich, które powstały bez zawiadomienia w drodze, przepisanej przez art. 17, 18 i 20 niniejszych przepisów, miejscowy państwowy urząd administracyjny stawia wniosek, rostrzygany przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych.

Art. 34.

Jeżeli się okaże, że działalność stowarzyszenia, założonego w drodze przepisanej, odstępuje lub uchyla się od obowiązujących je stosownie do statutu lub zawiadomienia założycieli warunków (art. 10, 18, 23), miejscowy państwowy urząd administracyjny przed wniesieniem do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych sprawy o zamknięcie stowarzyszenia ma prawo zaproponować samemu stowarzyszeniu, ażeby w ciągu wyznaczonego przez urząd czasu przedsięwzięło środki w celu usunięcia tych niewłaściwości, jakich się dopuściło.

Art. 35.

Jeżeli działalność stowarzyszenia zagraża bezpieczeństwu i spokojowi publicznemu, albo przybiera charakter wyraźnie niemoralny, miejscowy państwowy urząd administracyjny ma prawo zawiesić własną władzą działalność stowarzyszenia i o zamknięcie go wniesić do decyzji Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Art. 36.

Przed rozpatrzeniem sprawy w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych może być zarządzone śledztwo

na miejscu na rozkaz miejscowego państwowego urzędu administracyjnego lub na polecenie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych przez jednego z jego funkcjonariuszów.

Art. 37—40.

Uchylone.

ROZPORZĄDZENIE

Ministra Spraw Wewnętrznych w przedmiocie przepisów wykonawczych do dekretu z dnia 3 stycznia 1919 r. o stowarzyszeniach.

Na zasadzie art. 8 dekretu Naczelnika Państwa o stowarzyszeniach z dnia 3 stycznia 1919 r. (Dz. Pr., nr. 3, p. 88) wydaję następujące przepisy wykonawcze:

Art. 1.

Na zasadzie art. 6 dekretu o stowarzyszeniach przekazuję na terytorjum b. zaboru rosyjskiego wojewodom rejestrację stowarzyszeń i związków, podlegających przepisom tymczasowym o stowarzyszeniach i związkach (Dz. Urz. M. S. W. 1919 r., nr. 4, poz. 40 i 41), których siedziba znajduje się na obszarze województwa. Stowarzyszenia i związki, których siedziba znajduje się w Warszawie, w dalszym ciągu rejestrować się będą w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych.

Art. 2.

Zawiadomienie o zamiarze założenia stowarzyszenia (art. 17 i 18 przep. tymcz.) i podania o wciągnięcie do rejestru (art. 22 przep. tymcz.) winny być przez strony składane w starostwach, które po

zbadaniu podania ze strony formalnej (uiszczenia opłat stemplowych w razach wymaganych przez prawo, poświadczenia podpisów założycieli, stwierdzenie ich zdolności prawnej, zaopatrzenia podania w niezbędne załączniki itp.) winny bezzwłocznie przesłać podanie do województwa.

Art. 3.

O złożeniu zawiadomienia lub podania o wciągnięciu do rejestru starostowie winni bezzwłocznie wydawać petentom zaświadczenie ze wskazaniem roku, miesiąca i dnia złożenia. Tę samą datę należy uwiocznąć na zawiadomieniu, względnie podaniu.

Art. 4.

W każdym województwie ma być prowadzony rejestr stowarzyszeń według wzoru, podanego w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 13 stycznia 1919 r. (Dz. Urz. M. S. W., nr. 4, poz. 42).

Art. 5.

Ogłoszenia o wciągnięciu stowarzyszenia do rejestru, przewidziane w art. 25 przepisów tymczasowych o stowarzyszeniach, mają być umieszczane w Dzienniku Wojewódzkim bądź w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Petenci starający się o nadanie stowarzyszeniu zdolności prawnej winni do podania dołączyć kwit Kasy Państwowej z opłaty 20 marek na koszt ogłoszenia o zarejestrowaniu. Ogłoszenia mają być drukowane według wzoru, zamieszczonego w załączniku drugim do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych

z dnia 13 stycznia 1919 r. (Dz. Urz. M. S. W., nr. 4, poz. 42).

Art. 6.

Na orzeczenie wojewody w przedmiocie odmowy rejestracji przysługuje zainteresowanym 'odwołanie się do Ministra Spraw Wewnętrznych w trybie wskazanym w art. 20 rozporządzeń wykonawczych Rady Ministrów z dnia 13 listopada 1919 r. (Dz. U. R. P., nr. 90, poz. 490).

Art. 7.

Rozporządzenie niniejsze uchyla moc obowiązującą rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych w przedmiocie przepisów wykonawczych do dekretu z dnia 3 stycznia 1919 r. o stowarzyszeniach z dnia 10 stycznia 1919 r. (Dz. Pr. nr. 7, poz. 113 z r. 1919).

ROZPORZĄDZENIE

z dnia 27 lipca 1921 r. o częściowej zmianie rozporządzenia w przedmiocie przepisów wykonawczych do dekretu z dnia 3 stycznia 1919 r. o stowarzyszeniach. (Dz. U. R. P. z 1920 r., nr. 19, poz. 100).

Na zasadzie art. 8 dekretu z dnia 3 stycznia 1919 r., o stowarzyszeniach (Dz. Pr. nr. 3, poz. 88) zarządzam co następuje:

§ 1.

W art. 1 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych w przedmiocie przepisów wykonawczych do dekretu z dnia 3 stycznia 1919 r. o stowarzyszeniach (Dz. U. Rz. P. 1920 r., nr. 19, poz. 100) skreśla się słowa „na terytorjum b. zaboru rosyjskiego“. Artykuł ten otrzymuje następujące brzmienie: „Na zasadzie art. 6 dekretu o stowarzyszeniach przekazuję wojewodom rejestrację stowarzyszeń i związków, podlegających przepisom tymczasowym o stowarzyszeniach i związkach (Dz. Urz. M. S. W. 1919 r., nr. 4, poz. 40 i 41), których siedziba znajduje się na obszarze województwa. Stowarzyszenia i związki, których siedziba znajduje się w Warszawie, w dalszym ciągu rejestrować się będą w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych“.

§ 2.

Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

ROZPORZĄDZENIE

(11984/191) Komisarza generalnego Ziemi Wschodnich o stowarzyszeniach i związkach:

Na podstawie rozkazu Naczelnego Wodza z dnia 12 maja r. 1919 o organizacji zarządu cywilnego na obszarach wschodnich, zajętych przez wojska polskie, postanawiam co następuje:

Art. 1.

Stowarzyszeniem jest zrzeszenie kilku osób, które nie mając na względzie osiągnięcia dla siebie zysków z prowadzenia jakiegokolwiek przedsiębiorstwa obrały jakiś cel określony za przedmiot wspólnej działalności, związkiem zaś, jest połączenie dwóch lub kilku takich stowarzyszeń, chociażby za pośrednictwem osób upoważnionych.

Art. 2.

Stowarzyszenia i związki można zakładać na obszarze podległym Zarządowi Cywilnemu Ziemi Wschodnich jedynie z zachowaniem przepisów, wyłuszczonych w artykułach następnych.

Art. 3.

Stowarzyszenia pojedyncze, stowarzyszenia zakładające oddziały, jak również związki stowarzyszeń

powinny mieć swój statut odpowiadający przepisom zawartym w art. 5—7 i 11—30.

Komisarz Generalny ma prawo w każdym czasie, według swego uznania zamykać stowarzyszenia, ich oddziały oraz związki, jeżeli działalność tych stowarzyszeń lub związków uzna za grożącą spokojowi i bezpieczeństwu publicznemu.

Art. 4.

Mocy przepisów niniejszych nie podlegają:

- 1) związki i stowarzyszenia mające zadania religijne i
- 2) stowarzyszenia, zakładane za pozwoleniem zwierzchności naukowej przez młodzież, kształcącą się w zakładach naukowych w swem gronie.

Art. 5.

Nie wolno zakładać stowarzyszeń:

- 1) zmierzających do celów przeciwnych moralności publicznej, zabronionych przez ustawy karne albo grożących spokojowi i bezpieczeństwu publicznemu i
- 2) podlegających zarządowi instytucji lub osób, przebywających za granicą, względnie poza linią frontu wojennego, o ile stowarzyszenia te mają jakieś zadanie polityczne.

Art. 6.

Niepełnoletni, a także uczniowie niższych i średnich zakładów naukowych nie mogą ani zakładać stowarzyszeń, ani do nich należeć. Uczniowie wyż-

szych zakładów naukowych mogą być dopuszczeni do udziału w takich stowarzyszeniach tylko na zasadach specjalnie wyszczególnionych w ustawach odpowiednich zakładów naukowych.

Art. 7.

Osoby, pełniące służbę w wojsku lub w marynarce wojennej, podlegają co do zakładania stowarzyszeń i udziału w nich przepisom wyłuszczonej w ustawach wojskowych.

Art. 8.

Osoby, będące w służbie w instytucjach rządowych, samorządowych lub na kolejach rządowych i prywatnych, mogą zakładać w swem gronie stowarzyszenia dla celów dobroczynnych lub dla zadośćuczynienia swoim potrzebom duchowym i materialnym, nie inaczej wszakże jak na zasadzie statutu zaopatrzonego opinią ich władzy przełożonej względnie szefa odnośnej sekcji, a zatwierdzonego przez Komisarza generalnego.

Art. 9.

Wymienione w art. 8 niniejszych przepisów stowarzyszenia nie powinny w działalności swej zmierzać do celów politycznych lub niezgodnych z wymaganiami służby.

Art. 10.

Komisarz Generalny może zamknąć wymienione w art. 8 niniejszych przepisów stowarzyszenia, jeżeli uzna, że działalność ich przekroczyła ramy zatwierdzonego dla nich statutu. Przełożeni względnie sze-

fowie sekcji (art. 8), mają prawo w takich wypadkach zawieszać własną władzą działanie stowarzyszenia do czasu rozstrzygnięcia sprawy przez Komisarza Generalnego.

W tym samym trybie dokonywa się zakładanie oraz zamknięcie stowarzyszeń, do których wchodzi urzędnicy różnych dykasterji z tem, że uprawnienia, jakie przysługują władzy przełożonej stowarzyszonych posiadają szefowie odpowiednich sekcji.

Art. 11.

Osoby pragnące założyć stowarzyszenie, winny złożyć o tem zawiadomienie na piśmie do naczelnika okręgu, za pośrednictwem miejscowego urzędu powiatowego. Jeżeli w przeciągu trzech tygodni od złożenia w urzędzie zawiadomienia nie będzie zakomunikowana osobom, które je złożyły, decyzja odmowna naczelnika okręgu, to stowarzyszenie może rozpocząć swe czynności.

Art. 12.

Zalegalizowane stowarzyszenia winny być wciągnięte do rejestru stowarzyszeń, działających w urzędzie okręgowym. Stowarzyszenia działające w obrębie kilku okręgów wciągnięte być winny do rejestru każdego z tych okręgów, a zalegalizowanie ich zastrzeżone jest do decyzji Komisarza Generalnego.

Wzór rejestru ustala równocześnie wydane zarządzenie.

Art. 13.

W zawiadomieniu (art. 11) należy wymienić:

- 1) cel stowarzyszenia,

- 2) imiona, nazwiska i miejsce zamieszkania założycieli,
- 3) teren działalności,
- 4) sposób wyboru osoby zarządzającej stowarzyszeniem, a jeśli ma być wybrany zarząd, to sposób jego wyboru i uzupełnienia, a także miejsce gdzie się ma znajdować zarząd albo osoba zarządzająca i
- 5) sposób wstępowania i występowania członków.

Art. 14.

O zamierzonej zmianie wymienionych w punktach 1, 3, 4 i 5 poprzedniego (13) artykułu warunków działalności stowarzyszenia należy składać zawiadomienie w drodze, wskazanej w art. 12 niniejszych przepisów.

Art. 15.

Prawo nabywania i sprzedawania nieruchomości, gromadzenia kapitałów, zawierania umów, przyjmowania zobowiązań, jak również dochodzenia i odpowiadania przed sądem przysługuje tylko tym stowarzyszeniom, które zostały wciągnięte do rejestru w drodze przepisanej na podstawie własnego statutu

Art. 16.

W statucie (art. 15) mają być wymienione:

- 1) nazwa stowarzyszenia, jego cel, teren i sposoby działalności,
- 2) imiona, nazwiska i miejsca zamieszkania założycieli,

- 3) sposób wstępowania i występowania członków,
- 4) wysokość składek członkowskich i sposób ich wpłacania,
- 5) skład zarządu, sposób jego wyboru i uzupełnienia, zakres jego kompetencji, a także miejsce, gdzie ma przebywać,
- 6) czas i sposób zwoływania zgromadzenia walnego członków i zakres jego kompetencji,
- 7) sposób prowadzenia rachunkowości i sposób zmiany statutu.

Art. 17.

Zawiadomienie o zamiarze założenia stowarzyszenia podlegającego wciągnięciu do rejestru (art. 11 i 15), składają założyciele w urzędzie powiatowym wraz z poświadczeniem rejentalnem swej zdolności prawnej i autentyczności podpisów i załączają dwa poświadczone przez siebie egzemplarze statutu oraz pieniądze niezbędne na wydrukowanie ogłoszeń o powstaniu stowarzyszenia.

Art. 18.

Projekt statutu stowarzyszenia, podlegającego wciągnięciu do rejestru, powinien być złożony do urzędu powiatowego, który przedkłada go urzędowi okręgowemu. Urząd okręgowy rozpatrzy statut w ciągu trzech tygodni od daty złożenia do urzędu powiatowego zawiadomienia wraz z załączonym projektem statutu (art. 17). Naczelnik okręgu zezwala na wciągnięcie do rejestru lub odmawia. W pierwszym wypadku zarejestrowanie następuje przez wcią-

gnięcie stowarzyszenia do rejestru, prowadzonego przez urząd okręgowy. Stowarzyszenie może korzystać z praw wyszczególnionych w jego statucie, dopiero od czasu wciągnięcia do rejestru.

Art. 19.

Po wciągnięciu stowarzyszenia do rejestru będzie zrobiona na obydwu przedstawionych przez założycieli egzemplarzach statutu odpowiednia wzmianka, podpisana przez naczelnika okręgu i jeden egzemplarz statutu będzie założycielom zwrócony.

Art. 20.

O wciągnięciu stowarzyszenia do rejestru urząd okręgowy podaje do wiadomości publicznej przez ogłoszenie w Dzienniku Urzędowym Zarządu Cywilnego Ziem Wschodnich.

Art. 21.

W razie zamierzonej zmiany sposobu uzupełniania składu zarządu stowarzyszenia wciągniętego do rejestru, ma być złożone o tem zawiadomienie w drodze wskazującej w art. 11 niniejszych przepisów. Wszelka inna zmiana przepisów statutu wymaga nowego wciągnięcia do rejestru.

Art. 22.

Stowarzyszenia wskazane w art. 15 niniejszego rozporządzenia mają prawo z zachowaniem obowiązujących w tym względzie przepisów prawnych, zgodnie z zadaniami stowarzyszenia, otwierać osobne

instytucje i przedsiębiorstwa, urządzać odczyty, przedstawienia, koncerty, kiermasze, zbieranie ofiar itp.

Art. 23.

Jeżeli w statucie stowarzyszenia nie wskazano, jak ma być użyty majątek w fazie zamknięcia, to po zamknięciu stowarzyszenia i uregulowaniu jego zobowiązań pozostały majątek przechodzi do rozporządzenia rządu dla użytkowania go na cele najbliższe zadaniom stowarzyszenia. Jeżeli majątek stowarzyszenia służył osobistej wygodzie i pożytkowi członków, zgromadzenie zaś walne nie ofiarowało go na żaden cel dobroczynny, to pozostały po zamknięciu stowarzyszenia majątek podzielony być winien na równe części pomiędzy członków należących do stowarzyszenia, w chwili jego zamknięcia.

Art. 24.

Zgromadzenia publiczne, zarządzane przez stowarzyszenia, podlegają przepisom obowiązującym o zgromadzeniach.

Art. 25.

Osoby zarządzające albo zarząd winny natychmiast zawiadomić miejscowy urząd powiatowy o każdej zmianie w składzie osób zarządzających lub w zarządzie stowarzyszenia o otwarciu lub zamknięciu oddziałów i o zamknięciu samego stowarzyszenia.

Art. 26.

O zamknięciu stowarzyszenia, które w działalności

swojej wykroczy przeciwko niniejszym przepisom, miejscowy urząd powiatowy stawia za pośrednictwem naczelnika okręgu wniosek rozstrzygany przez Komisarjat Generalny.

Art. 27.

Jeżeli się okaże, że działalność stowarzyszenia odstępuje lub uchyla się od obowiązujących je stosownie do statutu lub zawiadomienia założycieli warunków (art. 9, 13 i 18) miejscowy urząd powiatowy przed wniesieniem sprawy do naczelnika okręgu o zamknięciu stowarzyszenia, ma prawo zaproponować temuż stowarzyszeniu aby w ciągu wyznaczonego przez urząd czasu usunęło uchybienia, których się dopuściło.

Art. 28.

Jeżeli działalność stowarzyszenia zagraża moralności lub bezpieczeństwu, miejscowy urząd powiatowy ma prawo własną władzą zawiesić działalność stowarzyszenia, przedkładając jednocześnie wniosek o zamknięcie, art. 26 przewidziany.

Art. 29.

Od decyzji naczelnika okręgu, którą tenże odmówił zalegalizowania stowarzyszenia lub zawiesił jego czynności służy stronom interesowanym prawo odwołania do Komisarza Generalnego w ciągu 14 dni od doręczenia decyzji z tem, że rekurs wniesiony przeciw zawieszeniu czynności stowarzyszenia niema mocy wstrzymującej.

Art. 30.

Urzędy okręgowe i powiatowe mają prawo przeprowadzania rewizji działalności, ksiąg i rachunków stowarzyszenia, sporządzając w każdym wypadku odpowiednie protokoły.

Art. 31.

Uchylony.

PRAWO O ZGROMADZENIACH.

(obowiązuje na ziemiach b. zaboru rosyjskiego).

USTAWA O UPRZEDZENIU I ZAPOBIEŻENIU PRZESTĘPSTW.

(Zwód praw ces. ros. t. XIV).

Art. 115.

(Red 1906 r.) Do czasu wydania prawa ogólnego o zgromadzeniach stosować należy przepisy tymczasowe, załączone przy niniejszym.

Dodatek do art. 115.

PRZEPISY TYMCZASOWE O ZGROMADZENIACH.

Według ukazu 4/17 marca 1906 r.).

1. Zgromadzenia nie uważane za publiczne wolno urządzać swobodnie bez zawiadomienia i pozwolenia władzy rządowej.

2. Za publiczne uważa się zgromadzenia dostępne dla nieokreślonej ilości osób, albo chociażby i określonej liczby osób, jednakże osobiście urządzającym zgromadzenie nieznanym. Zgromadzeń zaś, w których biorą udział tylko członkowie legalnie istnie-

jącego stowarzyszenia lub związku i osoby obce nie są obecne, nie uważa się za publiczne. Zgromadzenia urządzone w teatrach, salach koncertowych i wystawowych, w gmachach instytucyj społecznych i stanowych i w lokalach specjalnie do zgromadzeń publicznych zastosowanych, lub wynajmowanych na ten cel, uważane są za publiczne.

3. Do zgromadzeń publicznych stosować należy przepisy zawarte w art. 4—22 niniejszego dodatku.

4. W lokalach, gdzie się mieszczą zakłady naukowe, wolno urządzać zgromadzenia publiczne o charakterze naukowym, lub takie, na których urządzenie pozwalają ustawy zakładów naukowych, lub specjalne co do nich przepisy.

5. Wszelkiego rodzaju zgromadzenia publiczne pod otwartem niebem mogą być dopuszczane tylko za osobnem w każdym wypadku pozwoleniem gubernatora lub naczelnika miasta lub naczelnika miejscowej władzy policyjnej, stosownie do kompetencji.

6. Urządzanie zgromadzeń publicznych w lokalach zamkniętych w odległości pół wiorsty, — a pod otwartym niebem w odległości dwóch wiorst od miejsca gdzie w rzeczywistości przebywa *Jego Cesarska Mość*, lub od miejsca posiedzeń *Rady Państwa* i *Dumy Państwa* podczas sesji, nie może być dopuszczone.

7. Zgromadzeń publicznych nie wolno urządzać w hotelach, restauracjach, jadłodajniach, garbkuchniach, karczmach i tym podobnych zakładach.

8. Osoba pragnąca urządzić zgromadzenie publiczne obowiązana jest zawiadomić na piśmie naczeln-

nika policji miejscowej — *naczelnika miasta, ober-policmajstra, policmajstra*, albo *sprawnika*, lub odpowiednią osobę urzędową — nie później niż trzy doby przed otwarciem zebrania, i jeśli o czasie i miejscu zgromadzenia ma być podane do wiadomości publicznej, to nie później niż na trzy doby przed takim ogłoszeniem. Jeżeli zgromadzenie ma być zwołane nie w miejscowości, gdzie stale przebywa naczelnik policji, to zawiadomienie należy złożyć nie później niż na 7 dni przed otwarciem zebrania lub ogłoszeniem.

9. W zawiadomieniu (art. 8) powinny być wyraźnie wskazane: dzień, godzina, miejsce i przedmiot rozważań zgromadzenia, a także imię, imię ojca, nazwisko i miejsce zamieszkania urządzającego lub urządzających zgromadzenie. Jeśli na zgromadzeniu ma być wygłoszony referat, oświadczenie, lub mowa osoby zawczasu określonej, to imię tej osoby, imię ojca, nazwisko i miejsce zamieszkania powinny być także wskazane w zawiadomieniu.

10. Urządzenia zgromadzeń publicznych, których cel lub przedmiot rozważań pozostają w sprzeczności z prawem karnem, lub zwołanie ich zagraża spokojowi i bezpieczeństwu publicznemu, albo nie może być dopuszczone w miejscach, w których stosownie do przepisów niniejszych urządzenie zebrań nie jest dopuszczalne, — zabrania naczelnik policji. O takim zakazie otrzymują organizatorowie zgromadzenia zawiadomienie ze wskazaniem powodów zakazu, na dzień przed zamierzonym otwarciem zebrania, lub podaniem do wiadomości publicznej, a jeśli zgroma-

dzenie miało się odbyć nie w miejscu stałego pobytu naczelnika policji, — to na dwa dni przed tym terminem.

11. Na zebrania publiczne wstępu nie mają osoby: uzbrojone, z wyjątkiem tych, którym z prawa przysługuje noszenie broni, uczniowie niższych i średnich zakładów naukowych bez pozwolenia władzy naukowej i wogóle małoletni.

12. Osoby będące na służbie wojskowej lub wojskowo-morskiej co do udziału w zebraniach publicznych ulegają mocy przepisów zawartych w dodatku II do art. 118 (uup.) niniejszej ustawy.

13. *Gubernator* lub naczelnik policji miejscowej (art. 8 niniejszego dodatku) może wyznaczyć urzędnika do asystowania na zgromadzeniu publicznem; organizatorowie (art. 14 nin. dod.) stosownie do jego wskazówek przeznaczają mu miejsce.

14. Nadzór nad zachowaniem porządku na zgromadzeniu publicznem ciąży na organizatorach zebrania. Organizatorowie mogą z pomiędzy siebie wybrać jednego lub kilku gospodarzy, których imiona powinny być zakomunikowane naczelnikowi policji miejscowej (art. 8 nin. dod.) lub osobie delegowanej przez niego do udziału w zebraniu (art. 13 nin. dod.). Jeżeli zebranie wybrało przewodniczącego, to obowiązek czuwania nad porządkiem przechodzi na niego.

15. Osoba obowiązana do czuwania nad porządkiem na zgromadzeniu publicznem (art. 14 nin. dod.) powinna usuwać wszelkie objawy przeciwne prawu ze strony obecnych na zebraniu i natychmiast przed-

siębrać odpowiednie środki celem przywrócenia porządku. Jeżeli po dwukrotnem ostrzeżeniu porządek na zebraniu nie będzie przywrócony, to osoba mająca nad tym czuwać, powinna zarządzić rozwiązanie zgromadzenia: 1) jeżeli się ono wyraźnie uchyli od przedmiotu rozważań, 2) jeżeli na zebraniu wygłaszane są opinie budzące nienawiść jednej części ludności przeciwko innej, 3) jeżeli na zebraniu odbywa się niedozwolone zbieranie pieniędzy, 4) jeżeli na zebraniu znajdują się osoby nie mające prawa brać w nim udziału i osoby te zebrania nie opuszczają lub nie będą z niego usunięte, i 5) jeżeli porządek będzie pogwałcony przez buntownicze okrzyki lub oświadczenia, wychwalanie, lub usprawiedliwianie przestępstw, nawoływanie do gwałtów, lub nieposłuszeństwa władzy, lub też rozpowszechnianie występnych odezw albo wydawnictw i z tego powodu zgromadzenie przybrało charakter zagrażający spokojowi i bezpieczeństwu publicznemu.

W razie okoliczności wskazanych w art. 15 niniejszego dodatku urzędnik obecny na zebraniu (art. 13 nin. dod.) wymaga od organizatorów, gospodarzy lub przewodniczącego zgromadzenia (art. 14 nin. dod.) aby zamknęto zebranie. Jeżeli żądanie urzędnika nie zostanie spełnione, to po dwukrotnym uprzedzeniu on sam rozwiązuje zgromadzenie własną władzą.

17. Zgromadzenie publiczne, któreby się odbywało bez uprzedniego zawiadomienia (art. 8 nin. dod.) lub wymaganego pozwolenia (art. 5 nin. dod.), lub wbrew zakazowi (art. 10 nin. dod.) — policja rozwiązuje.

18. Po ogłoszeniu zgromadzenia publicznego za rozwiązane, uczestnicy powinni się rozejść. W razie niewykonania tego obowiązku dobrowolnie, będą usunięci przez policję.

19. *Przedwyborcze zebrania prawyborców do Dumy Państwowej (Przep. o wyb. do Dumy Państwowej wyd. 1907 r., art. 76, 80, 294, 295, 297, 299) policja może zamykać tylko w wypadkach przewidzianych w art. 15 nin. dod. (por. przep. o wyborach do Dumy Państwowej wyd. 1907 r., art. 81 i 300).*

20. Pozwolenie na zjazdy, w tej liczbie zjazdy osób pewnego stanu lub zawodu, o ile tryb zwoływania tych zjazdów nie jest przewidziany przez prawo lub najwyżej zatwierdzoną ustawę, zależy od Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu, w razie potrzeby, z odpowiednimi Ministrami, lub Główno zarządzającymi wydziałów, i z warunkiem, aby zebrania publiczne zjazdów odbywały się na zasadzie przepisów niniejszego dodatku.

21. Skargi na rozporządzenia i czynności urzędników dotyczące zakazu lub zamknięcia zgromadzeń publicznych podawać należy w drodze zwykłej. Skargi takie w razie złożenia ich osobie, przeciw której czynnościom są skierowane, mają być przedstawione zwierzchności w ciągu dni 3 od daty złożenia wraz z niezbędnym wyjaśnieniem; w razie zaś złożenia skargi wprost do zwierzchności, wyjaśnienia powinny być złożone także w ciągu dni 3 od daty zażądania. Rozpoznanie takich skarg powinno nastąpić bez wszelkiej zwłoki.

22. Moc obowiązująca przepisów o zgromadzeniach

publicznych nie dotyczy: 1) zebrań, zwoływanych z rozporządzenia osób i instytucyj rządowych; 2) przedwyborczych *do Dumy Państwowej zebrań praw wyborców (przep. wyb. do Dumy Państwowej 1907 r., art. 76 79, 72, 294, 296—298, 301)*; 3) zgromadzeń religijnych lub w celu modlitwy; 4) a także odbywających się zwykłym trybem pochodów pogrzebowych, procesyj religijnych, o których miejscu i czasie bywa zawiadamiana władza policyjna w stolicach i miastach.

USTAWA O STOWARZYSZENIACH

z dnia 19 kwietnia 1908 r.

(Obowiązuje na ziemiach b. zaboru niemieckiego).

§ 1.

Wszyscy obywatele państwa mają prawo zakładać stowarzyszenia i zgromadzać się dla celów, niesprzeciwiających się ustawom karnym. Prawo to podlega policyjnie tylko tym ograniczeniom, które znajdują się w niniejszej ustawie i w innych ustawach państwowych.

Ogólne postanowienia porządkowo-policyjne prawa krajowego znajdują o tyle zastosowanie, o ile idzie o uchylenie bezpośredniego niebezpieczeństwa dla życia i zdrowia uczestników jakiegoś zgromadzenia.

§ 2.

Stowarzyszenie, którego cel sprzeciwia się ustawom karnym może być rozwiązane.

Zarządzenie rozwiązania może być zaskarżone w drodze sądownictwa administracyjnego, a gdzie takiego niema, w drodze rekursu na zasadzie postanowień § 20 i 21 ordynacji przemysłowej.

Ostateczne rozwiązanie stowarzyszenia, należy podać do publicznej wiadomości.

§ 3.

Każde stowarzyszenie, zmierzające do wywierania wpływu na sprawy polityczne (stowarzyszenia polityczne), musi mieć zarząd i statut.

Zarząd obowiązany jest przedłożyć właściwej władzy policyjnej w okresie dwóch tygodni od założenia stowarzyszenia, statut oraz spis członków zarządu. Należy wydać bezpłatne zaświadczenie o skutecznym zawiadomieniu.

Każda zmiana statutu, jak również każda zmiana w składzie członków zarządu, ma być podana do wiadomości w ciągu dwóch tygodni od przeprowadzenia zmiany.

Statut i zmiany mają być przedkładane w języku *niemieckim*. Wyższe władze administracyjne mogą zezwolić na wyjątki od tej reguły.

§ 4.

Większa liczba osób, stowarzyszających się przejściowo, ażeby z polecenia uprawnionych do wyboru poczynić przygotowania / celem przeprowadzenia oznaczonych wyborów do publicznych instytucji, opierających się na ustawie albo zarządzeniach władz, nie jest uważana za polityczne stowarzyszenie od daty urzędowego ogłoszenia dnia wyboru, aż do ukończenia czynności wyborczych.

§ 5.

Kto chce urządzić publiczne zgromadzenie dla omówienia spraw politycznych (zgromadzenie polityczne) ma o tem zawiadomić władzę policyjną, najmniej na

24 godzin przed rozpoczęciem zgromadzenia i podać równocześnie jego czas i miejsce. Władza policyjna ma natychmiast wydać bezpłatne zaświadczenie o skutecznionem zawiadomieniu.

§ 6.

O zgromadzeniach, podanych do publicznej wiadomości nie należy zawiadamiać władzy; centralna władza krajowa oznacza sposoby publicznego obwieszczenia.

Nie należy również zawiadamiać o zgromadzeniach wyborców w sprawach wyborów do publicznych instytucyj, opierających się na ustawie albo zarządzeniach władz, od daty urzędowego ogłoszenia dnia wyboru aż do ukończenia czynności wyborczych.

To samo dotyczy zgromadzeń rękodzielników, pomocników rękodzielniczych, czeladników, robotników fabrycznych, robotników i właścicieli kopalń, salin, zakładów, podziemnie prowadzonych łomów i kopalń dla omówienia umów i związków mających na celu uzyskanie korzystniejszych warunków płacy i pracy, w szczególności przez wstrzymanie pracy lub zwolnienie robotników.

§ 7.

Publiczne zgromadzenia pod gołym niebem oraz pochody na publicznych ulicach i placach wymagają pozwolenia władzy policyjnej.

O pozwolenie ma wnosić organizator najpóźniej na 24 godzin przed rozpoczęciem zgromadzenia albo pochodu, podając równocześnie czas i miejsce. Pozwolenia należy udzielić piśmiennie i wolno tylko

wtedy odmówić, jeśli z odbycia zgromadzenia albo z urzędu pochodu może wynikać niebezpieczeństwo dla publicznego porządku. W razie odmowy należy organizatorowi natychmiast wydać bezpłatnie uchwałę wraz z podaniem motywów.

§ 8.

Zgromadzenie, urządzone w zamkniętym miejscu, nie może uchodzić za zgromadzenie pod gołym niebem tylko dlatego, że osoby znajdujące się poza miejscem zgromadzenia biorą udział w obradach albo też że zgromadzenie zostaje przeniesione do oparkowego dziedzińca lub ogrodu, graniczącego z lokalem zgromadzenia.

§ 9.

Pozostawia się uznaniu *centralnej władzy krajowej*, która określi jak i pod jakimi warunkami udzielić może pozwolenia na zgromadzenia pod gołym niebem i pochody na zasadzie zawiadomienia lub na podstawie publicznego obwieszczenia.

Zwykłe pogrzeby i pochody weselne, uświęcone zwyczajem, nie potrzebują zawiadomienia ani zezwolenia. Pozostawia się uznaniu *centralnej władzy krajowej*, która określi, że i inne pochody nie wymagają zawiadomienia ani zezwolenia, oraz że pochody, przechodzące przez kilka miejscowości, mają być zgłaszane tylko u jednej władzy policyjnej i przez nią zezwalane.

§ 10.

Każde publiczne zgromadzenie polityczne musi mieć przewodniczącego. Organizator jest uprawniony

objąć sam przewodnictwo, przekazać je komu innemu albo spowodować wybór przewodniczącego przez zgromadzenie. Przewodniczący albo — dopóki nie ustanowiono przewodniczącego — organizator ma czuwać nad zachowaniem spokoju i porządku w zgromadzeniu. Jest on uprawniony uznać zgromadzenie za rozwiązane.

§ 11.

Nikt niema prawa przychodzić z bronią na publiczne zgromadzenia, albo pochód, urządzony na publicznych ulicach lub placach, chyba że jest uprawniony do noszenia broni z tytułu swego publicznego zawodu, albo upoważniony przez władzę do pojawienia się z bronią.

§ 12.

Obrady na publicznych zgromadzeniach mają być prowadzone w języku *niemieckim*.

Przepis ten niema zastosowania do międzynarodowych kongresów ani do zgromadzeń wyborców, mających na celu wybory do parlamentu i *do ustawodawczych zgromadzeń w państwach związkowych*, od daty urzędowego ogłoszenia dnia wyboru aż do ukończenia czynności wyborczych.

(O dopuszczalności dalszych wyjątków rozstrzyga ustawodawstwo krajowe. Jednakże w tych częściach kraju, w których w czasie wprowadzania w życie tej ustawy mieszkają dawno osiadłe części ludności władające nieniemieckim językiem ojczystym, o ile te części ludności przekraczają na podstawie ostatnio sporządzonego spisu ludności 60% ogółu, zezwala

się na równorzędne używanie języka niemieckiego podczas pierwszych dwudziestu lat od wprowadzenia w życie tej ustawy, jeżeli organizator publicznego zgromadzenia złożył zawiadomienie u władzy policyjnej najpóźniej do 3 dni przed jego rozpoczęciem i podał, że oraz w jakim nieniemieckim języku będą obrady prowadzone. Władza policyjna ma natychmiast wydać bezpłatne zaświadczenie o skutecznym zawiadomieniu. Za części kraju uważa się okręgi niższych władz administracyjnych).

Wreszcie dopuszczalne są wyjątki także za zezwoleniem *centralnej władzy krajowej*, o ile ustawodawstwo krajowe nie przeciwnego nie postanawia.

§ 13.

Delegaci, których wysyła władza policyjna na zgromadzenie polityczne (§ 5, 6, 7, 8, 9, 12) mają ujawnić swój charakter służbowy przewodniczącemu albo, o ile go jeszcze nie ustanowiono, organizatorowi zgromadzenia.

Delegatom należy wyznaczyć stosowne miejsce. Władza policyjna nie może wysłać więcej aniżeli 2 delegatów.

§ 14.

Delegaci władzy policyjnej są uprawnieni uznać zgromadzenie za rozwiązane, podając powody rozwiązania:

- 1) jeżeli w przypadkach § 12 ust. 3 nie można było przedstawić poświadczenia o skutecznym przepisaniu zawiadomienia,
- 2) jeżeli nie udzielono zezwolenia (§ 7),

- 3) jeżeli odmówiono dopuszczenia delegatów (§ 13 ust. 1) władzy policyjnej,
- 4) jeżeli nie wydano ludzi uzbrojonych, którzy bezprawnie byli obecni na zgromadzeniu (§ 11),
- 5) jeżeli na zgromadzeniu omawia się wnioski albo projekty, zawierające wezwanie lub podburzanie do zbrodni albo występku ściganego nie tylko na wniosek,
- 6) (jeżeli przewodniczący lub organizator zgromadzenia pomimo wezwania delegata władzy policyjnej, nie odbiera głosu mówcom, posługującym się wbrew zakazowi językiem nienie mieckim § 12).

Jeżeli zgromadzenie uznano za rozwiązane, władza policyjna ma na wniosek przewodniczącego zgromadzenia, przedstawiony w ciągu 3 dni, podać pisemnie przyczyny rozwiązania poparte okolicznościami faktycznymi.

§ 15.

Rozwiązanie zgromadzenia można zaskarżyć w trybie przepisów § 2 ust. 2.

§ 16.

Z chwilą uznania zgromadzenia za rozwiązane, wszyscy obecni mają obowiązek natychmiast się oddalić.

§ 17.

Osoby, które nie ukończyły jeszcze 18 roku życia nie mogą być obecne na publicznych politycznych zgromadzeniach, nie mogą być członkami politycz-

nych stowarzyszeń, ani znajdować się na zgromadzeniach tych stowarzyszeń, z wyjątkiem takich, które urządzono dla celów towarzyskich.

§ 18.

Będzie karany grzywną do 150 marek, a w razie nieściągalności karą aresztu:

- 1) kto jako przewodniczący albo członek zarządu stowarzyszenia przekracza postanowienia o wniesieniu statutu i spisów (§ 3, ustęp 2—4),
- 2) Kto urządza lub kieruje zgromadzeniem z pominięciem przewidzianego w § 5, 6, 7, 8, 9 niniejszej ustawy, zawiadomienia albo obwieszczenia,
- 3) kto jako organizator albo przewodniczący zgromadzenia odmawia wyznaczenia delegatowi władzy policyjnej stosownego miejsca (§ 13, ust. 2),
- 4) kto nie oddala się natychmiast po uznaniu zgromadzenia za rozwiązane (§ 16),
- 5) kto jako przewodniczący lub członek zarządu stowarzyszenia wbrew postanowieniom § 17 niniejszej ustawy znosi w stowarzyszeniu osoby, które jeszcze nie ukończyły ośmnastego roku życia,
- 6) kto wbrew postanowieniom § 17 nin. ust. jest obecny na zgromadzeniu.

§ 19.

Będzie karany grzywną do 300 mk., a w razie nieściągalności karą aresztu:

- 1) kto organizuje albo kieruje pochodem lub zgromadzeniem pod gołem niebem bez przepisania zawiadomienia lub zezwolenia (§ 7, 9),
- 2) kto bez upoważnienia pojawia się na zgromadzeniu lub w pochodzie, uzbrojony (§ 11),
- 3) kto wbrew postanowieniom § 12 nin. ust. organizuje publiczne zgromadzenie, kieruje nim, albo występuje na niem jako mówca.

§ 20.

Przepisy tej ustawy nie znajdują żadnego zastosowania do zgromadzeń zarządzonych przez ustawę lub przez właściwe władze.

§ 21.

Centralna władza krajowa ustala, które urzędy należy rozumieć pod określeniem „władza policyjna“, „niższa władza administracyjna“ i „wyższa władza administracyjna“.

§ 22.

Zamiast § 72 ust. cyw. obowiązuje następujący przepis:

Zarząd ma przedłożyć na każdorazowe życzenie władzy sądowej przez siebie przeprowadzony i poświadczony wykaz, dotyczący liczby członków stowarzyszenia.

§ 23.

Uchyła się:

§ 19 ust. ustawy wyborezej do parlamentu niemieckiego z 31 maja 1869.

§ 2 ust. 2 ust. wpraw. do kod. karn. dla państwa niemieckiego z 31 maja 1870 o ile odnosi się do szczególnych przepisów karnych o nadużyciu prawa stowarzyszania się i zgromadzania;

§ 6 ust. 2 ust. wpraw. do proc. kar. z 1 lutego 1877;

Inne państwowe przepisy prawne o związkach i stowarzyszeniach pozostają w mocy.

§ 24.

Pozostają bez zmiany:

Przepisy prawa krajowego o kościelnych i religijnych stowarzyszeniach i zgromadzeniach, o kościelnych procesjach, pielgrzymkach, błagalnych pochodach, jak również o duchownych zakonach i kongregacjach;

Przepisy prawa krajowego, dotyczące stowarzyszeń i zgromadzeń na czas niebezpieczeństwa wojennego, wojny, ogłoszonego stanu (obłężenia) wojennego, albo wewnętrznych niepokojów (rozmachów);

Przepisy prawa krajowego, dotyczące zwozy robotników rolnych i służby dla zaprzestania lub utrudnienia pracy;

Przepisy prawa krajowego dla ochrony święcenia niedzieli i dni świątecznych, jednakowoż w niedziele, nie będące równocześnie dniami świątecznymi, dopuszczalne są ograniczenia prawa zgromadzania się, tylko aż do ukończenia przedpołudniowego nabożeństwa.

§ 25.

Ta ustawa wchodzi w życie dnia 15 maja 1908 r.

USTAWA O STOWARZYSZENIACH

z dnia 15 listopada 1867 r.

(Obowiązuje na ziemiach b. zaboru austriackiego).

Rozdział pierwszy.

O stowarzyszeniach w ogólności.

§ 1.

Stowarzyszenia są dozwolone w miarę postanowień niniejszej ustawy.

§ 2.

Stowarzyszenia i spółki, obliczone na zysk, dalej wszystkie stowarzyszenia dla spraw bankowych, kredytowych i asekuracyjnych, tudzież zakłady rentowe, kasy oszczędności i zakłady zastawnicze są wyjęte z pod tej ustawy i podlegają osobnym, odnoszącym się do nich ustawom.

§ 3.

Ustawa niniejsza nie stosuje się prócz tego:

- a) do zakonów duchownych i kongregacyj, tudzież wogóle stowarzyszeń religijnych, które mają być traktowane wedle ustaw i przepisów dla nich istniejących;
- b) do stowarzyszeń i kas zapomóg dla przemy-

słowców, urządzonych na podstawie ustaw przemysłowych;

- c) do stowarzyszeń (gwarectw) górniczych i bractw urządzonych na mocy ustaw górniczych.

§ 4.

O zamierzonym utworzeniu stowarzyszenia, podlegającego przepisom niniejszej ustawy, mają założyciele (przedsiębiorcy), zanim stowarzyszenie wejdzie w życie, zawiadomić polityczną władzę krajową pisemnie, z przedłożeniem statutów.

Ze statutów musi być widoczny:

- a) cel stowarzyszenia, środki jego i sposób ich zbierania;
- b) sposób tworzenia i odnowienia stowarzyszenia;
- c) siedziba stowarzyszenia;
- d) prawa i obowiązki członków stowarzyszenia;
- e) organa kierownictwa stowarzyszenia;
- f) wymogi mających mieć ważność uchwał, pism i ogłoszeń;
- g) sposób załatwiania sporów, wynikających ze stosunku stowarzyszenia;
- h) reprezentacja stowarzyszenia na zewnątrz;
- i) postanowienia co do jego rozwiązania.

§ 5.

Statuta mają być przedłożone w pięciu egzemplarzach. O podanem zawiadomieniu należy na żądanie bezzwłocznie udzielić potwierdzenia. W statuta, zło-

żone u politycznej władzy krajowej, wolno każdemu wglądać i brać z nich odpisy.

§ 6.

Jeżeli stowarzyszenie z powodu swego celu lub urzędu sprzeciwia się ustawie lub prawu lub jest niebezpieczne dla państwa, natenczas władza krajowa może zabronić jego utworzenia.

Zabronienie to musi nastąpić w przeciągu 4 tygodni po podaniu zawiadomienia (§ 4 i 5) na piśmie, z wymienieniem powodów.

§ 7.

Jeżeli w tym czasie nie nastąpi zakaz lub jeżeli władza krajowa już pierwszej oświadczy, iż nie zabrania stowarzyszenia, natenczas stowarzyszenie może rozpocząć swoją czynność.

§ 8.

Przeciw zakazowi *namiestnictwa* można się odwołać w przeciągu 60 dni do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

§ 9.

Jeżeli zakaz nie nastąpi, lub w drodze rekursu zniesiony został, władza krajowa na żądanie stowarzyszenia udzieli pisemne poświadczenie jego istnienia na podstawie przedłożonych statutów, które to poświadczenie stwierdza prawny byt stowarzyszenia pod względem publicznym i prywatno-prawnym (cywilnym).

§ 10.

Postanowienia § 4—9 tej ustawy, odnoszą się także, z wyjątkiem wspomnianym w § 11, i do zaprowadzenia zmian w statutach, do zakładania filij i do połączenia kilku stowarzyszeń między sobą, o ile to prawnie jest dozwolonem.

§ 11.

Co do tych stowarzyszeń, których działalność przez filje na kilka krajów się rozciąga, jak niemniej co do związków stowarzyszeń, które do kilku krajów należą, jest do czynności § 4—10 przewidzianych, uprawnionem Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, do którego także dotyczące uwiadomienia stosować należy.

§ 12.

Przełożęństwo stowarzyszenia ma w przeciągu 3 dni od dnia ustanowienia, podać swych członków wraz z miejscem ich zamieszkania i z szczegółowem oznaczeniem tych, którzy stowarzyszenie na zewnątrz zastępują.

Uwiadomienie to stosować należy w miejscach, gdzie się rządowa władza bezpieczeństwa znajduje, do niej, w innych zaś miejscach do powiatowej politycznej władzy. Przy stowarzyszeniach mających filje ma każda filja podobne uwiadomienie wystosować.

§ 13.

Jeżeli stowarzyszenie rozdaje sprawozdania rachunków i czynności, lub inne wykazy między członków, powinno je także władzy w § 12 wyrażonej w 3

egzemplarzach wręczyć, do czego przez władzę w razie potrzeby karą do 10 złr. zmuszonym być może.

§ 14.

Każde stowarzyszenie może odbywać publiczne zgromadzenia. Jednakowoż nie mogą brać udziału osoby, które nie są członkami stowarzyszenia lub nie są zaproszonymi gośćmi.

Ani członkowie, ani słuchacze nie mogą wchodzić na zgromadzenie uzbrojeni, czego przestrzegać ma przewodniczący.

§ 15.

O każdym zebraniu stowarzyszenia należy przynajmniej na 24 godzin przedtem zawiadomić władzę z podaniem miejsca i czasu odbycia tegoż, a jeśli ma być publiczne, równocześnie o tem donieść wymienionej w § 12 władzy.

§ 16.

Te, jakoteż i w § 12 i 13 wspomniane uwiadomienia i przedłożenia, są wolne od opłaty stempowej.

§ 17.

O zachowanie ustawy i utrzymanie porządku w zgromadzeniach stowarzyszenia starać się ma przede wszystkim przewodniczący.

Bezprawnym oświadczeniem i czynnościami winien się sprzeciwić, a gdyby jego rozporządzeń nie słuchał, zgromadzenie zamknąć.

§ 18.

Władzy wolno na każde zebranie stowarzyszenia wysłać komisarza, któremu należy stosowne miejsce

w zgromadzeniu według jego wyboru wskazać i na żądanie udzielić wiadomości o osobach wnioskodawców i mowców.

Ma on również prawo żądać sporządzenia protokołu co do przedmiotów rozprawy i co do powyższych uchwał.

Prawo wysłania komisarza służy w regule władzy w § 12 oznaczonej; władza krajowa może je jednak zachować sobie do własnego rozporządzenia.

Rząd ma prawo każdego czasu wglądać w protokoły, prowadzone na posiedzeniach stowarzyszeń.

§ 19.

Przepisy, dotyczące się zawiadomienia o zgromadzeniach stowarzyszeń (§ 15) i wysłania delegata rządowego (§ 18) nie odnoszą się do posiedzeń wydziału przewodniczącego lub organów kontrolujących.

§ 20.

Żadne stowarzyszenie nie może stanowić lub wydawać uchwał, któreby się sprzeciwiały ustawie karnej, albo które co do treści lub formy zawierałyby przywłaszczenie sobie władzy ustawodawczej lub wykonawczej przez stowarzyszenie.

§ 21.

Gdyby urządzono zgromadzenie stowarzyszenia, przeciwne przepisom tej ustawy, wówczas władza ma je zakazać lub w danym razie zamknąć.

Również ma delegat rządowy, albo w razie niewysłania delegata, — władza zamknąć zgromadzenie, choćby nawet legalnie zwołane, jeżeli w niem wyda-

rzą się zajścia, przeciwne prawu, jeżeli będą wzięte pod obrady przedmioty, leżące poza określonym statutami zakresem działania towarzystwa, albo jeżeli zgromadzenie przybiera charakter, zagrażający spokojności publicznej.

§ 22.

Skoro nastąpi oświadczenie, że zgromadzenie jest zamknięte, wszyscy obecni obowiązani są opuścić miejsce zgromadzenia i rozejść się natychmiast.

W razie niestosowania się do tego przepisu, wydalenie zgromadzonych może nastąpić zapomocą środków przymusowych.

§ 23.

Petycje i adresy, wychodzące od stowarzyszenia, nie mogą być wręczane przez więcej jak 10 osób.

§ 24.

Każde stowarzyszenie może być rozwiązane, skoro powzięte przezeń uchwały lub wydane odezwy sprzeciwiają się § 20 obecnej ustawy, skoro ono przekracza odpowiedni statutom zakres działania, lub wogóle nie odpowiada warunkom prawnego swego istnienia.

§ 25.

Decyzja co do rozwiązania stowarzyszenia należy do władzy krajowej, a w wypadkach odnoszących się do § 11, do ministerstwa spraw wewnętrznych, dokąd też przeciw decyzji władzy krajowej może być wniesiony rekurs w przeciągu dni 60.

Niższe władze (§ 28) mają jednak prawo powstrzy-

mać działalność stowarzyszenia, w którym widzą wspomniane w § 24 powody rozwiązania, póki nie nadejdzie ostateczna decyzja w tej mierze.

§ 26.

O dobrowolnem rozwiązaniu stowarzyszenia przewodnictwo ustępujące natychmiast zawiadomi władzę krajową, która je ogłosi w dzienniku rządowym.

§ 27.

Każde urzędowe rozwiązanie ogłoszone będzie w dzienniku rządowym. W takim razie władza wyda także stosowne, ustawom odpowiednie zarządzenia co do majątku stowarzyszenia.

§ 28.

Przez władzę w ustawie niniejszej wspomnianą, rozumieć należy zazwyczaj, o ile nie ma wyraźnego postanowienia, władzę polityczną powiatową, a policję rządową w miejscach, w których takowa się znajduje.

Wobec nagłego niebezpieczeństwa, zagrażającego porządkowi publicznemu i bezpieczeństwu, może każda inna władza, mająca czuwać nad niemi, zakazać lub rozwiązać zgromadzenie stowarzyszenia, zwołane i odbywające się wbrew przepisom niniejszej ustawy, lub wstrzymać czynności stowarzyszenia, które utworzono bez wypełnienia warunków prawnych, lub u którego zachodzą powody rozwiązania § 24 objęte; władza winna jednak zawiadomić o tem natychmiast władzę właściwą.

Rozdział drugi.

O stowarzyszeniach politycznych.

§ 29.

Stowarzyszenia polityczne, oprócz ogólnych rozporządzeń rozdziału pierwszego mają obowiązywać następujące szczegółowe postanowienia.

§ 30.

Cudzoziemców, *osoby płci żeńskiej* i małoletnich, nie wolno przyjmować jako członków stowarzyszeń politycznych.

§ 31.

Zarząd (przewodnictwo) ma się składać przynajmniej z pięciu, a najwięcej 10 członków.

§ 32.

Polityczne stowarzyszenia obowiązane są zawiadomić wymienioną w § 12 władzę o każdym nowoprystępującym członku i wogóle o wszystkich członkach swoich w przeciągu 3 dni po rozpoczęciu działalności stowarzyszenia, względnie po ich przystąpieniu, i przedkładać corocznie wykaz liczby swoich członków. Przedłożenia te wolne są od stempla.

§ 33.

Politycznym stowarzyszeniom nie wolno zakładać stowarzyszeń filialnych, tworzyć związków między sobą lub z innemi stowarzyszeniami wchodzić w styczność bądź pisemnie, bądź przez delegatów.

Również nie może żaden członek wydziału prze-

wodniczącego być członkiem wydziału innego stowarzyszenia politycznego.

§ 34.

Noszenie oznak stowarzyszenia jest zakazane.

§ 35.

Jeżeli stowarzyszenie niepolityczne chce rozciągnąć swoją działalność na sprawy polityczne, naówczas musi zastosować się do tworzenia stowarzyszeń politycznych.

Czy jakie stowarzyszenie ma być uważanem za polityczne, o tem rozstrzyga władza krajowa, a w wypadkach § 11 lub w razie rekursu, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych.

Rozdział trzeci.

Przepisy karne i inne postanowienia.

§ 36.

Przekroczenia obecnej ustawy, w razie gdy do nich nie stosuje się powszechna ustawa karna, mają być karane przez sądy jako przekroczenia aresztem aż do sześciu tygodni lub grzywną aż do 200 zlr.

§ 37.

W razie wojny lub niepokojów wewnętrznych, może rząd na pewien czas i w pewnem miejscu zawiesić przepisy obecnej ustawy, całkowicie lub częściowo.

§ 38.

Co do stowarzyszeń, do których odnosi się obecna ustawa, przestaje obowiązywać ustawa o stowarzyszeniach z dnia 26 listopada 1852 r. nr. 253 D. u. p., jakoteż inne ustawy i rozporządzenia, które zostają w sprzeczności z ustawą obecną.

§ 39.

Ministrowie Spraw Wewnętrznych i Sprawiedliwości mają sobie polecone wykonanie obecnej ustawy.

USTAWA O ZGROMADZENIACH

z dnia 15 listopada 1867 r.

(Obowiązuje na ziemiach b. zaboru austriackiego)

§ 1.

Zgromadzenia są dozwolone w miarę postanowień ustawy niniejszej.

§ 2.

Kto chce urządzić zgromadzenie ludu, lub wogóle dla wszystkich przystępne zgromadzenie a nieograniczone do zaproszonych gości, musi o tem przynajmniej na 3 dni przed odbyciem zgromadzenia zawiadomić władzę (§ 16) wraz z podaniem celu, miejsca i czasu zgromadzenia.

Władza poświadczy natychmiast odebranie tego zawiadomienia.

§ 3.

Do odbywania zgromadzeń pod gołym niebem potrzeba poprzedniego przyzwolenia władzy (§ 16).

Prośba o przyzwolenie należy do tych, którzy takie zgromadzenie urządzają, i tak w prośbie, jak i w pozwoleniu powinien być oznaczony cel, miejsce i czas zgromadzenia.

To samo tyczy się pochodów publicznych, przy-
czem ma być oznaczona droga zamierzona.

Jeżeli się odmawia przyzwolenia, natenczas ma to
nastąpić z podaniem przyczyn.

§ 4.

Zgromadzenia wyborców na konferencje wyborcze,
tudzież na konferencje wyborców z posłami, są wy-
jęte z pod niniejszej ustawy, jeżeli się odbywają
w czasie rozpisanych wyborów i nie pod gołem nie-
bem.

§ 5.

Również publiczne zabawy, pochody weselne, uży-
wane u ludu festyny lub pochody, pogrzeby, procesje,
pielgrzymki i inne zgromadzenia i pochody dla wyko-
nywania prawem dozwolonego obrządku, jeśli się od-
bywają w sposób (oddawna) przyjęty, są wyjęte z pod
przepisów tej ustawy.

§ 6.

Zgromadzenia, przeciwne ustawom karnym, lub na-
rażające bezpieczeństwo lub dobro publiczne, mają
być zakazane przez władzę.

§ 7.

Podczas zebrania *Rady państwa* lub Sejmu nie mo-
że odbyć się żadne zgromadzenie pod gołem niebem,
ani w miejscu zebrania tychże, ani też w okręgu pię-
ciomilowym.

§ 8.

Cudzoziemcy nie mogą występować ani jako urzą-
dzający, ani jako utrzymujący porządek lub kierow-

nicy zgromadzenia, sprawy publiczne traktować mającego.

§ 9.

W zgromadzeniach, wspomnianych w paragrafach 2 i 3, nie mogą brać udziału ludzie uzbrojeni.

§ 10.

Adresy lub petycje, pochodzące od zgromadzeń nie mogą być wręczane przez więcej jak 10 osób.

§ 11.

Przestrzeganie ustawy i zachowanie porządku w gromadzeniu jest przedewszystkiem rzeczą kierowników i utrzymujących porządek (gospodarzy). Powinni oni sprzeciwić się wyrażeniom i czynom prawu przeciwnym, a jeżeli zarządzenia ich okazują się bezskutecznymi, przewodniczący zgromadzenia winien je rozwiązać.

§ 12.

Władza może wysłać na zgromadzenia, w § 2 i 3 wyszczególnione, jednego lub w miarę okoliczności kilku delegatów, którym stosowne miejsce w zgromadzeniu według ich wyboru ma być wyznaczone, a na ich żądanie należy im udzielić wiadomości o osobach wnioskodawców i mówców.

§ 13.

Jeżeli zgromadzenie urządzonem zostało wbrew przepisom niniejszej ustawy, władza (§ 16 i 17) ma je zakazać, a w miarę okoliczności rozwiązać.

Rozwiązaniem też być może nawet prawnie urzą-

dzione zgromadzenie przez delegatów rządowych, lub jeżeli takowych nie wysłano, przez władzę, jeżeli w niem mają miejsce czynności, przeciwne prawu, lub jeżeli zgromadzenie przybiera cechę narażającą porządek publiczny.

§ 14.

Jak tylko zgromadzenie ogłoszone zostanie za rozwiązane, wszyscy obecni są obowiązani opuścić natychmiast miejsce zebrania i rozejść się.

W razie nieposłuszeństwa rozwiązanie nastąpić może przy użyciu środków przymusowych.

§ 15.

Przepisy § 13 i 14 odnoszą się także do pochodów publicznych.

§ 16.

Przez władzę, wspomnianą w niniejszej ustawie, rozumieć należy:

- a) rządową władzę bezpieczeństwa w miejscach, w których się znajduje;
- b) władzę polityczną krajową w siedzibie tejże, jeżeli tam niema rządowej władzy bezpieczeństwa;
- c) we wszystkich innych miejscach władzę polityczną powiatową.

§ 17.

W razie nagłego niebezpieczeństwa, grożącego porządkowi i spokojowi publicznemu każda inna władza, która winna dbać o ich zachowanie, ma prawo zakazania lub rozwiązania zgromadzenia, które urzą-

dzione zostało lub odbywa się wbrew przepisom niniejszej ustawy, o czem jest obowiązana zawiadomić natychmiast właściwą władzę (§ 16).

§ 18.

Przeciw wszystkim rozporządzeniom władz podrzędnych odwołać się można w przeciągu 8 dni *do namiestnictwa*, a przeciw rozporządzeniom tegoż do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

§ 19.

Naruszenia tej ustawy, o ile niema do nich zastosowania ogólna ustawa karna, karane będą przez sądy jako przekroczenia aresztem do 6 tygodni lub grzywną do 200 złr.

§ 20.

Na wypadek wojny lub w razie niepokoju w wewnętrznych przepisy niniejszej ustawy zawieszone być mogą na pewien czas i w pewnem miejscu.

§ 21.

Ministrowie Spraw Wewnętrznych i Sprawiedliwości mają polecone wykonanie ustawy niniejszej.

**OKÓLNIK MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH
DO POW. KOMISARZY RZĄDOWYCH W SPRAWIE
SWOBODY ZGROMADZEŃ I PRZEMÓWIEŃ
POSELSKICH.**

Wskutek uchwały Sejmu Ustawodawczego z dnia 4 kwietnia 1919 r. — punkt 2 — zarządza się dodatkowo do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych „o wprowadzeniu stanu wyjątkowego“ („Monitor Polski“, nr. 77) co następuje:

Wszelkie zgromadzenia poselskie oraz publiczne przemówienia posłów nie podlegają żadnym ograniczeniom lub cenzurze.

Za ścisłe wykonanie niniejszego zarządzenia, którego treść należy w obrębie powierzonego Panu powiatu podać od wiadomości organom państwowej i samorządowej służby bezpieczeństwa, czynię Pana Powiatowego Komisarza Rządowego odpowiedzialnym.

DEKRET

**w przedmiocie tymczasowych przepisów o pracowni-
czych związkach zawodowych.**

Zgodnie z uchwałą Rady Ministrów stanowiąco następuje:

Art. 1.

Związki pracownicze, których zadaniem jest obrona i popieranie interesów ekonomicznych i kulturalnych pracowników danej gałęzi pracy, lub gałęzi pokrewnych lub podobnych podlegają specjalnym przepisom, poniżej wskazanym.

Art. 2.

Wymienione w art. 1 związki zawodowe podlegają rejestracji przez odpowiednie organy Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej.

Art. 3.

Dla zarejestrowania związków należy złożyć podanie, podpisane conajmniej przez 3 członków założycieli, z dołączeniem dwóch egzemplarzy projektu statutu związku. Podania winny być składane Inspektorowi Pracy tego obwodu, w którego obwodzie związek ma mieć swą siedzibę prawną.

Art. 4.

Podania o zarejestrowanie związków zawodowych, które przewidują w swych statutach prawo tworzenia oddziałów w obrębie całego Państwa Polskiego, należy składać, bądź bezpośrednio bądź za pośrednictwem miejscowego Inspektora Pracy, Głównemu Inspektorowi Pracy w Warszawie. W razie zarejestrowania takiego związku, oddziały jego nie podlegają odrębnej rejestracji, wymaganiem jest jednak, przy otwarciu każdego nowego oddziału, zawiadomienie odpowiedniego Inspektora Pracy, z przedstawieniem zarejestrowanego przez władzę centralną statutu.

Art. 5.

Statut winien zawierać następujące dane:

- a) o nazwie, terenie działalności i siedzibie związku,
- b) o zadaniach i formach działalności związku,
- c) o warunkach przyjęcia na członków, sposobie ich przyjmowania i wykluczania,
- d) o sposobie pobierania składek członkowskich,
- e) o prawach i obowiązkach władz związku,
- f) o tworzeniu, terminie i formach urzędowania tych władz,
- g) o rozporządzaniu majątkiem związkowym,
- h) o porządku wprowadzenia zmian w ustawie, likwidacji działalności związku i o przeznaczeniu majątku jego, w wypadku rozwiązania związku.

Art. 6.

Związek zawodowy, zarejestrowany na podstawie przepisów niniejszego dekretu, jest osobą prawną. Może on nabywać prawa i zaciągać zobowiązania, w szczególności zaś nabywać nieruchomości, otrzymywać zapisy i darowizny bez ograniczeń, przewidzianych w art. 910 k. c., zawierać umowy zbiorowe (cennikowe) pozywać przed sąd i być pozwanym.

Art. 7.

Ustawa związku może zawierać przepisy o odpowiedzialności dyscyplinarnej i materialnej członków związku za niespełnianie przyjętych na siebie względem związku zobowiązań.

Art. 8.

Odmowa rejestracji może nastąpić jedynie w wypadkach następujących:

- 1) gdy statut związku nie czyni zadość wymaganiom art. 1 i 5 niniejszych przepisów,
- 2) gdy statut jest przeciwny prawu.

Art. 9.

Na postanowienie Inspektora Pracy, względnie Głównego Inspektora Pracy, przysługuje prawo skargi do sądów ogólnych, w terminie miesięcznym, od daty zakomunikowania przez Inspektora Pracy, względnie Głównego Inspektora Pracy, motywowanej odmowy rejestracji.

Art. 10.

O ile w ciągu dwudziestu dni od czasu złożenia

podania, nie nastąpi odpowiedź, związek uważać należy za zarejestrowany.

Art. 11.

Związki zawodowe jednej gałęzi, lub gałęzi pokrewnych albo podobnych, o ile mają siedziby swe w różnych miastach, jako też związki zawodowe różnych gałęzi pracy, działające w jednym mieście lub okręgu, mogą łączyć się w większe zrzeszenia. Rejestracja zrzeszeń związkowych odbywa się w ten sam sposób, co rejestracja poszczególnych związków.

Art. 12.

Wszelkie zmiany statutu winny być rejestrowane. Do rejestracji zmian statutu mają zastosowanie przepisy o rejestracji statutu.

Art. 13.

Zarządy związków zawodowych obowiązane są nadsyłać właściwym Inspektorom Pracy sprawozdania składane na ogólnym zebraniu, w przeciągu 14 dni od daty walnego zgromadzenia, pod karą grzywny w wysokości mk. 100.

Art. 14.

W razie skierowania działalności związku do zadań, stanowiących przestępstwo lub wykroczenie Sąd Okręgowy, w komplecie karnym, może bądź nałożyć grzywny na winowajców, bądź zawiesić działalność związku na pewien przeciąg czasu, bądź rozwiązać związek.

Art. 15.

Przy powołaniu do życia wszelkich ciał zbiorowych przy Ministerstwie Pracy i Opieki Społecznej i jego organach, przedstawiciele związków zawodowych będą uważani za przedstawicieli interesów zawodowych klas pracujących.

Art. 16.

Związki zawodowe, które powstały przed wydaniem niniejszego dekretu, powinny w przeciągu 2 miesięcy od daty ogłoszenia niniejszego dekretu w Dzienniku Praw, przystosować się do przepisów niniejszego dekretu.

Art. 17.

Dotychczasowe przepisy o związkach zawodowych pracowniczych tracą moc obowiązującą.

Art. 18.

Przepisy wykonawcze w kwestji rejestracji wydaje Minister Pracy i Opieki Społecznej.

Art. 19.

Powyższe postanowienia nie mają zastosowania do zrzeszeń pracowników instytucji państwowych, których statuty podlegają zatwierdzeniu Rady Ministrów.

USTAWA

z dnia 4 lipca 1923 roku

W sprawie zakładania filji przez związki zawodowe na terenie działania austriackiej ustawy o stowarzyszeniach z d. 15 listopada 1867 r. (aust. Dz. Ust. nr. 134) oraz rozporządzenia Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z d. 25 września 1919 r. (Dz. Urz. Z. C. Z. W. nr. 25, poz. 255).

Art. 1.

Związki zawodowe, istniejące na podstawie dekretu z dnia 8 lutego 1919 r. w przedmiocie tymczasowych przepisów o pracowniczych związkach zawodowych (Dz. P. P. P. nr. 15, poz. 209), którym władze, w dekrete przewidziane, zezwoliły na wykonywanie statutowej działalności na obszarze całego Państwa, zwolnione są przy otwieraniu swych filji od obowiązku dostosowania się do § 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 austriackiej ustawy o stowarzyszeniach z dnia 15 listopada 1867 r. (aust. Dz. Ust. nr. 134), oraz do § 2, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18 i 19 rozporządzenia Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z dnia 25 września 1919 r. Dz. Urz. Z. C. Z. W. nr. 25, poz. 255) i mają prawo swobodnego otwierania swych filij na terenie całego Państwa z zachowaniem jedynie przepisów, wymienionych w art. 2 niniejszej ustawy.

Art. 2.

Zarządy centralne związków zawodowych, wymienionych w art. 1 niniejszej ustawy, otwierają swe filje na terenie działania austriackiej ustawy o stowarzyszeniach z dnia 15 listopada 1867 r. oraz na terenie działania rozporządzenia Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z dnia 25 września 1919 r. Dzu. Z. C. Z. W. nr., poz. 255) w ten sposób, że o otwarciu filji zawiadamiają w przeciągu 3 dni inspektorat pracy oraz starostwo, w których obrębie leży miejscowość, w której filję otwarto, przy równoczesnem przedłożeniu statutu związku centralnego oraz podaniu siedziby filji i każdorazowego jej kierownictwa.

Art. 3.

Filje, zarejestrowane w myśl art. 2 niniejszej ustawy, podlegają odnośnie do swej działalności wszystkim przepisom pozostałych paragrafów austriackiej ustawy o stowarzyszeniach z dnia 15 listopada 1867 r. (aust. Dz. Ust. nr. 134), względnie rozporządzenia Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z dnia 25 września 1919 (Dz. Urz. Z. C. Z. W. nr. 25, poz. 255), niewymienionych w art. 1 niniejszej ustawy.

Art. 4.

Wykonanie niniejszej ustawy poleca się Ministrowi Pracy i Opieki Społecznej w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

Art. 5.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.

Wyjątki z ustawy z dnia 13 lipca 1920 r. o szkołach akademickich (art. 99—105).

Art. 99.

Studenci każdej szkoły akademickiej mają prawo zakładania stowarzyszeń akademickich i korporacji. Nazwa stowarzyszeń akademickich przysługuje tylko takim stowarzyszeniom, które zastosują się do przepisów, w ustawie niniejszej zawartych.

Art. 100.

Stowarzyszeniom akademickim nie wolno mieć celów politycznych; należeć do nich może w charakterze członków zwyczajnych tylko młodzież akademicka i członkowie gromad nauczycielskich, a do korporacji także byli członkowie czynni stowarzyszeń akademickich.

Art. 101.

Powstanie stowarzyszeń i korporacji akademickich jest zależne od zatwierdzenia ich statutu przez senat akademicki. Każdą zmianę statutu należy również przedstawić senatowi do zatwierdzenia.

Stowarzyszenia i korporacje, obejmujące akademików rozmaitych szkół, muszą uzyskać zatwierdzenie statutu w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego; otwarcie oddziału w poszczegół-

nej szkole wymaga zgody senatu, a stowarzyszenia takie podlegają nadzorowi Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego i szkół, w których posiadają oddziały.

Art. 102.

Z początkiem roku akademickiego powinno każde stowarzyszenie i korporacja podać do wiadomości rektora listę członków jego zarządu, a także w ciągu roku donosić bezzwłocznie o zmianach, dokonanych w tym zarządzie.

Art. 103.

Opiekę nad stowarzyszeniami i korporacjami akademickimi wykonywa senat za pośrednictwem swego delegata. Stowarzyszenia akademickie i korporacje nie podlegają ogólnym przepisom policyjnym, dotyczącym stowarzyszeń i zebrań.

Art. 104.

W murach szkół akademickich mogą się odbywać zgromadzenia młodzieży (wiece) bez udziału osób z poza szkoły i tylko za każdorazowem zezwoleniem rektora. Prawo nadzoru nad takimi wiecami przysługuje wyłącznie władzom akademickim. Na każdym wiecu może rektor być obecnym osobiście lub delegować swojego zastępcę.

Art. 105.

Na wiecu jest dozwolone omawianie tylko spraw, ściśle z życiem akademickim związanych, zgodnie z treścią przewidzianych obrad.

Okólnik Ministra Spraw Wewnętrznych do wszystkich Szefów Sekcji, Naczelników Wydziałów, Komendy Głównej Policji i Wojewodów w sprawie legalizacji stronnictw politycznych.

Ponieważ zdarzały się wypadki, że podległe mi władze żądały od stronnictw politycznych lub też od ich komitetów przymusowej legalizacji na zasadzie tymczasowego dekretu o stowarzyszeniach z dnia 3 stycznia 1919 r. (Dz. Pr. nr. 3, poz. 88) wyjaśniam, że stronnictwa polityczne, jako organizmy o celach i strukturze specyficznej, nie podpadają pod pojęcie stowarzyszenia lub związku i dlatego też, zgodnie z praktyką państw demokratycznych Europy Zachodniej, przymusowej legalizacji nie podlegają.

O ile zachodzi wątpliwość, czy dane zrzeszenie jest stronnictwem politycznem, w sprawie tej należy się zwracać do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

S P I S R Z E C Z Y:

	Str.
Dekret z 3 stycznia 1919 r. o Stowarzyszeniach (obowiązuje w dawnej Kongresówce)	3
Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych w przedmiocie ogłoszenia przepisów tymczasowych o stowarzyszeniach i związkach	5
Przepisy tymczasowe o stowarzyszeniach i związkach	6
Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych w przedmiocie przepisów wykonawczych do dekretu z dnia 3 stycznia 1919 r. o stowarzyszeniach	17
Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 27 lipca 1921 r. o częściowej zmianie rozporządzenia w przedmiocie przepisów wykonawczych do dekretu z dnia 3 stycznia 1919 r. o stowarzyszeniach	20
Rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziemi Wschodnich o stowarzyszeniach i związkach z 25 września 1919 r.	21
Prawo o zgromadzeniach (obowiązuje na ziemiach był. zaboru rosyjsk.)	31
Ustawa o stowarzyszeniach z 19 kwietnia 1908 r. (obowiązuje na ziemiach był. zab. niem.) . . .	38
Ustawa o stowarzyszeniach z 15 listopada 1867 r. (obowiązuje na ziemiach był. zab. austr.) . . .	48

Ustawa o zgromadzeniach z 15 listopada 1867 r. (obowiązuje na ziemiach był. zab. austr.) . . .	59
Okólnik Ministra Spraw Wewnętrznych do Powiatowych Komisarzy Rządowych w sprawie swobody zgromadzeń i przemówień poselskich . . .	64
Dekret w przedmiocie tymczasowych przepisów o pracowniczych związkach zawodowych	65
Ustawa z 4 lipca w sprawie zakładania filji przez związki zawodowe na terenie działania ustrzałkiej ustawy o stowarzyszeniach z dnia 15 listopada 1867 r. oraz rozporządzenia Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z dnia 25 września 1919 r.	70
Wyjątki z ustawy z dnia 13 lipca 1920 r. o szkołach akademickich (art. 99 do art. 105)	72
Okólnik Min. Spraw Wewnętrznych do wszystkich szefów sekcji, naczelników wydziałów, Komendy Głównej Policji i wojewodów w sprawie legalizacji stronnictw politycznych	74

